

Kształtowanie się zainteresowań czytelniczych młodzieży w wieku dojrzewania

W okresie dorastania w okresie młodzieńczym tj. pomiędzy piętnastym a dwudziestym rokiem życia następuje ostateczne opanowanie umiejętności myślenia abstrakcyjnego czyli formalnych operacji mentalnych. Krystalizują się kompetencje, gusty i zainteresowania lekturowe oraz ogólny stosunek do czytania. Tworzą się postawy, które w przypadku wielu czytelników nie ulegają już większym zmianom. Młodzież szkoły średniej ma zainteresowania zbliżone do dorosłych. Jest najbardziej poddana dwutorowości procesu czytelniczego: w ramach obowiązku szkolnego czyta literaturę klasyczną, a w ramach własnych zainteresowań śledzi problemy rówieśników. Pozostawanie w tym okresie pod wpływem systematycznego kształcenia szkolnego, wzbogacającego wiedzę oraz lekturowe kompetencje, ma istotne znaczenie, bo jest końcowym etapem czytelniczego rozwoju. Czytelnicy w tym wieku są zróżnicowani ze względu na stosunek do procesu kształcenia: jedni nadal podlegają szkolnemu zestawowi lektur oraz przygotowaniu czytelniczemu (literackiemu), inni już nie. Dla tych drugich pozostaje lektura spontaniczna. Dlatego też potrzebna jest oferta adresowana specjalnie dla użytkowników w tym wieku, stwarzająca możliwość udziału w procesach komunikacji oraz doskonalenia umiejętności odbioru książki.

W opracowaniach dotyczących okresu dorastania wiele miejsca poświęca się analizie zainteresowań młodzieży. Stopniowo krystalizują się one stając się względnie trwałymi składnikami osobowości młodego człowieka. Zainteresowania mogą dotyczyć różnych spraw. Na uwagę zasługują zainteresowania zawodowe, poznawcze, światopoglądowe oraz kształtowanie się sfery własnych przeżyć psychicznych.

Zainteresowania zawodowe młodzieży klas maturalnych są już w zasadzie sprecyzowane. Dotyczą one rodzaju przyszłej pracy czy dalszej nauki.

Właściwością wieku dorastania jest też ciekawość poznawcza wyrażająca się rozbudzaniem zainteresowań ogólnych dotyczących podstawowych zagadnień

przyrodniczych, społecznych, filozoficznych. Również chęć poznania własnego życia psychicznego od dawna już uznano za istotny przejaw okresu dorastania¹.

Motywy czytelnicze oraz te zainteresowania ściśle wiążą się z wyborami i preferencjami czytelniczymi młodzieży. Przy wyborze książek zarysowują się różne postawy czytelników. Jedni zainteresowawszy się jakimś tematem pozostają przy nim i szukają książek wyłącznie na interesujące je zagadnienie, inni za każdym razem poszukują książek na inne tematy. Są też tacy, którzy nie chcą czytać książek popularnonaukowych, ale i tacy co wyłącznie preferują ten typ literatury.

Okres 15-18 roku życia to u młodzieży nasilenie się nowych form zachowania i aktywności w celu dojrzałego, samodzielnego działania. Okres ten często charakteryzuje się brakiem równowagi emocjonalnej, zmiennymi nastrojami. Występują pragnienia, smutki, często uczucie lęku, zagrożenia czy też nieuzasadniona pewność siebie, zarozumiałość. Swoim zachowaniem, nie zawsze akceptowanym przez dorosłych, młodzi ludzie starają się wyrazić sprzeciw wobec obowiązujących norm. Coraz silniejsza staje się też potrzeba współzawodnictwa. Często taki młody człowiek izoluje się od rodziny, potrzebuje aprobaty grup rówieśniczych. Przeżywa on okres buntu przeciw autorytetom².

Wybory czytelnicze, w tym okresie życia, skupiają się na lekturze sensacyjno-kryminalnej. Prosta konstrukcja, ograniczona sceneria, intryga działają na wyobraźnię młodego człowieka. Nieraz książka kryminalna, sensacyjna ukazuje mu łatwe drogi materialnego uniezależnienia się od dorosłych. Zauważoną, nową tendencją w dziedzinie czytelnictwa wśród młodzieży jest poszukiwanie horrorów, książek opisujących przemoc, gwałt agresję. Wydaje się, że to zagadnienie wymaga pogłębionych studiów pedagogicznych i psychologicznych. Ale też duża część młodzieży widząc małe wartości artystyczne, schematyzm odchodzi od tej lektury na rzecz lektury ambitniejszej. Zaczyna dostrzegać walory artystyczne pięknych tekstów. Podejmuje niekiedy własne próby twórczości pisarskiej, interesuje się poezją współczesną.

¹ Ptaszyńska W.: *Zainteresowania młodzieży życiem psychicznym, ich źródła i problematyka*, „Psychologia Wychowawcza” 1959, nr 2, s.4-6.

² Borecka I., Ippoldt L.: *Co czytać aby łatwiej radzić sobie w życiu czyli wprowadzenie do biblioterapii*, Silesia, Warszawa 1998, s. 25.

Potrzeby czytelnicze często podyktowane są również nauką w szkole, udziałem w życiu klasy. Młodzież poszukuje wiadomości potrzebnych do lekcji, do opracowania zadania domowego, referatów.

Uczniowie szkół zawodowych na podstawie znalezionej, odpowiedniej lektury wyjaśniają problemy związane z działaniem urządzeń, ich konstrukcją. Poszukują schematów wskaźników, norm. Większość interesują bieżące zagadnienia kraju, świata, poszukują wiadomości dotyczących np.: obchodzonych rocznic, świąt, organizowanych konkursów.

Zainteresowania indywidualne często wybiegają poza program szkolny a decyzja wyboru zawodu czy studiów skłania do zwrócenia uwagi na wydawnictwa naukowe.

Wybory czytelnicze młodzieży ściśle wiążą się z ich pasjami, hobby. Dotyczy to w szczególności dziedzin technicznych. Do najczęściej spotykanych należą: motoryzacja, żeglarstwo lub inne sporty, elektroakustyka, zakładanie stacji krótkofalarskich, lotnictwo.

W okresie dojrzewania umysłowego i społeczno-kulturalnego młodzież szuka w książkach określenia swej postawy wobec rzeczywistości.

„Lektura młodzieży dojrzewającej jest – jak pisze S. Baley³ - fragmentem planu przetwarzania i rozbudowywania osobowości własnej, jest podporządkowana tendencji samowychowawczej.” To skłania młodzież do głębszego zainteresowania się filozofią, psychologią, etyką, religią, polityką stąd zainteresowanie książkami z tych właśnie dziedzin. Młodzież wkracza w okres niezależności intelektualnej, możliwość odbioru literatury trudniejszej pozwala na czytanie bliższe zainteresowaniom, indywidualizują się zainteresowania estetyczne.

Wejście w dorastanie różnicuje potrzeby i motywacje czytelnicze nastoletnich dziewcząt i chłopców. I tak chłopców interesują następujące problemy:

- komputery,
- motoryzacja,
- narkomania, nałogi,
- sport,

³Baley S.: *Psychologiczne podstawy samokształcenia* (W:) Wojciechowski K.: *Pedagogika dorosłych*, PZWS, Warszawa 1962, s. 185-203.

- science fiction,
- sprawy młodzieży,
- seks, erotyka, miłość,
- o „nas samych” w wieku dojrzewania,
- fascynacja drugą płcią,
- cybernetyka,
- problemy dorastania,
- życie codzienne,
- wędkarstwo,
- zdarzenia naukowe.

Ogólnie w zainteresowaniach chłopców dominują przygoda, historia, wojna, sport. Nastolatek poszukuje mocnych wrażeń (okres wzmożonego rozwoju biologicznego i psychicznego).

Dziewczęta wolą przeżycia romantyczno-obyczajowe o tematyce domu, szkoły, rówieśników.

Książki, które interesują dziewczęta to :

- miłość, przyjaźń, uczucia,
- problemy młodzieży,
- przygody szkolne i codziennego życia,
- rozwiązywanie problemów,
- życie i jego wartość,
- narkotyki – jak się ustrzec,
- losy młodzieży,
- podróże,
- ciekawi ludzie.

Mając już swój obraz świata młodzież analizuje otaczającą ich rzeczywistość. Interesują się książką popularno-naukową, ponieważ wraz z umiejętnością czytania następuje odróżnienie, ze względu na cel, lektur literackich od lektur informacyjnych.

Na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w Gimnazjum w Pyrzycach przez Małgorzatę Majak⁴ stwierdzono, że największe zainteresowanie u

⁴ <http://www.vulcan.edu.pl>, stan na dzień: 3.10.2005

chłopców wzbudzają książki dotyczące techniki. Jednak ważnym tematem są nałogi i ich zły wpływ na rozwój człowieka. Pojawiły się, choć mniej liczne, głosy pozytywne o książkach zawierających tematykę młodzieżową, uczuć. U dziewcząt zdecydowanie dominowało zainteresowanie tematyką uczuć – miłość, przyjaźń – to najczęściej typowane treści; także problemy i ich rozwiązywanie, kwestie etyki. Znacznym zainteresowaniem obu płci cieszyły się albumowe serie wydawnicze, ilustrowane encyklopedie. Stwierdzono również, że coraz częściej tematykę dojrzewania (przede wszystkim biologicznego), przejęła prasa młodzieżowa. To również prasa odpowiada na zainteresowania (komputery, technika, ekologia, przyroda) wspierając je atrakcyjnym poziomem edytorskim, aktualnością i łatwym dostępem do wybranych tytułów.

Badania Danuty Świerczyńskiej-Jelonek przeprowadzone wśród bibliotekarzy i księgarzy pozwoliły wytypować bestsellery czytelnicze roku 1994. Są nimi wszystkie książki M. Musierowicz, „Panna z mokrą głową” K. Makuszyńskiego, seria „Beverly Hills 90210”, książki Whortona („Ptasiek”, „Tato”), „Dzieci z dworca Zoo”, twórczość Chmielewskiej; seria harlequinów dla młodzieży, „Pamiętnik narkomanki” Rosiek, seria „Kocha, lubi, szanuje...”, twórczość Hitchcoka; wydawnictwa Laroussa oraz „Panna Nikt” T. Tryzyny i seryjne wydawnictwa albumowe.

Danuta Sroka
